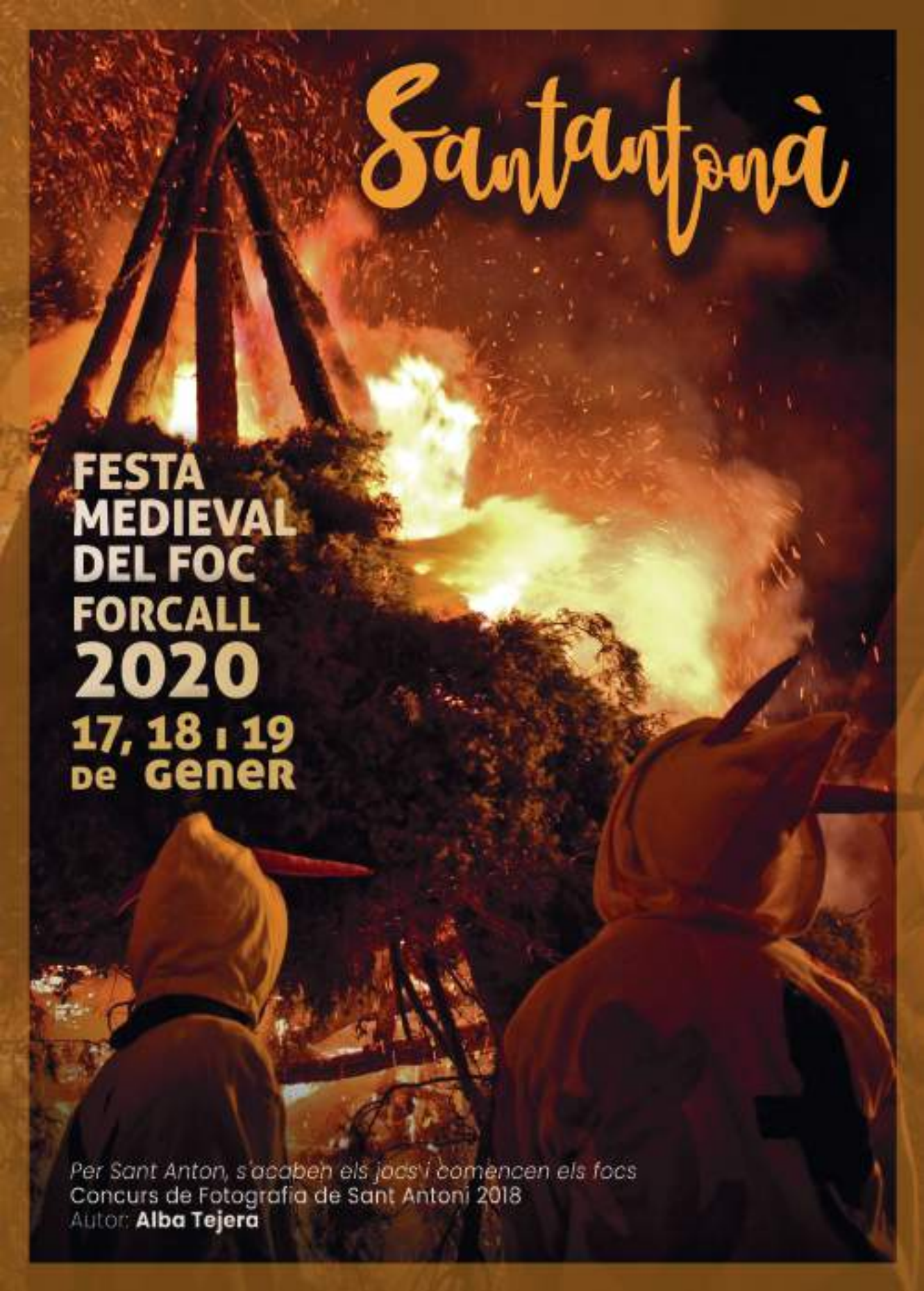


Sant Antoni

A large bonfire with tall wooden poles and people in traditional costumes. The scene is illuminated by the warm, orange glow of the fire, with sparks rising into the air. In the foreground, the backs of two people wearing traditional white tunics and pointed hennin hats are visible, looking towards the fire.

**FESTA
MEDIEVAL
DEL FOC
FORCALL
2020
17, 18 i 19
de Gener**

Per Sant Anton, s'acaben els jocs i comencen els focs
Concurs de Fotografia de Sant Antoni 2018
Autor: **Alba Tejera**

Santantonà



La Santantonà, un patrimoni únic

3r premi del Concurs de Fotografia de Sant Antoni 2019

Autor: **David Gil García**

PROGRAMA DE FESTES que la vila de Forcall dedica a Sant Antoni Abat



Imatge de Sant Antoni d'una cèdula
de la Confraria de Sant Antoni Abat

FORCALL, DEL 17 al 20 de gener de 2020



SALUTACIÓ DE L'ALCALDE

Arribem a final de l'any 2019, i com no pot ser d'una altra manera, molt prompte sonarà l'esque-
llet, pels carrers i terme de Forcall,
per anunciar l'entrada del maio i
les costelles. Una tradició litúrgica,
que els antropòlegs lliguen a la
fecunditat de la natura i l'allunya-
ment dels mals esperits.

Tradició, que els forcallans i for-
callanes hem mantingut i que com

he dit moltes vegades formen part
de la nostra identitat. Identitat per
cert lligada al territori, lligada a la
natura, al sistema agrari.

Una natura i sistema agrari, que
en estos últims dies ha cobrat es-
pecial protagonisme amb la Cime-
ra del Clima a Madrid i en la que es
constata, la necessitat de canviar
la nostra forma de vida, lligant-la
de nou a una explotació de la na-

tura sostenible (allò que s'anomena economia circular) i la reducció de les partícules contaminants; reduïdes i absorbides, per cert, pels nostres boscos, que es troben majoritàriament a les zones rurals, a aquells indrets de les zones despoblades. Zones per cert, que deurien de rebre compensació pel seu sosteniment dels entorns naturals, però que no ho fan i al contrari, moltes vegades es troben en moltes restriccions de les autoritats competents en el territori. Restriccions que van ser imposades fa uns quants anys, tal volta, per a cobrir i justificar les malifetes urbanístiques que en altres zones de la nostra Comunitat es produïen. Per eixos motius, necessàriament, es deuria de poder compensar econòmicament a les zones despoblades, pel seu manteniment d'estructures agràries sostenibles i per la preservació del medi natural. Eixe medi, al que la nostra festa de la Santantonà, també ens lliga antropològicament. I que any rere any repetim.

Enguany, per altre costat, la festa de la Santantonà, tindrà com a Cremallers d'Honor als gaiters i tabalers de Forcall. Està clar que sense música no hi ha festa i per tant sense ells no es podria realitzar la nostra festa, o millor dit, sense la música, no tindria ànima. Així, quan s'arriba l'hora d'eixir de la Santantonà i els tabalers comencen a fer

sonar el seu instrument, trencat per la melodia dels gaiters, l'emoció recorre tot el nostre cos. Més tar amb la Mort de Sant Antoni. I també com no pot ser d'una altra manera amb la Llaurà i la Sembrà o amb el Ball Rodat. O per finalitzar el diumenge amb la volta pel poble per a replegar els premis dels Botets. Però també amb les Cercaviles o la Processó dels Matxos. Tots i cada un dels moments de la festa, contenen amb la seua melodia particular i pròpia, que ens identifica i ens emociona.

Per això resulta un merescut i necessari reconeixement. A persones que gràcies a d'ells van mantindre la nostra festa. Jo per la meua edat, recordo sempre al tio Blaudio i Víctor Cardona, en una etapa en la que gràcies a d'ells podíem escoltar estes melodies, però posteriorment a veïns de població, com Santiago Armengot i Camilo Ronzano. A tots ells i a les altres persones que fa més anys (i que molts no vam conèixer), i que van mantindre amb les seues melodies les nostres festes, moltes gràcies! Però també posteriorment a l'Ajuntament i la Confraria, que van veure la necessitat de poder formar als joves forcallans, per a poder continuar amb l'enfortiment de les nostres tradicions, ensenyant l'art de tocar la gaita i el tabal.

Voldria també apuntar una altra cosa. En l'actualitat, son moltes i molts els joves forcallans i forcallanes, que ens fan gaudir amb la seua professionalitat i saber fer, i que constitueixen un orgull més per al poble de Forcall. Destacar aquí, l'apertura de la tasca dels gaiters i tabalers, a les dones forcallanes, que van donar un pas endavant, per poder continuar amb la necessària tradició.

Sense els gaiters i tabalers per tant, no seria possible el poder realitzar la nostra festa, les nostres festes. Sou una part imprescindible de la nostra festa!

Per últim i com sempre, sols queda, que en aquestes línies, aprofite l'ocasió per a poder llançar una invitació de participació de tota la gent a les festes de Sant Antoni. Animar als Majorals de Sant Antoni i agrair-lis les festes que ens han preparat i en les que porten temps treballant. A ells també moltíssimes gràcies! Així que ja sabeu, que la música dels gaiters i tabalers comence a sonar, i que tots i totes puguem gaudir de nou de la nostra Santantonà. Visca Sant Antoni!

L'alcalde

Santi Pérez Peñarroya



SALUTACIÓ DEL MOSSÉN

Forcallans i forcallanes:

Una abraçada de fraternitat davant de la Festa de Sant Antoni.

Aquest any, després de la invitació que em feren al mes de setembre, el primer treball és pensar el missatge que un servidor voldria donar-vos des d'aquest espai.

Molts preparatius, treball i companyerisme es viu per poder fer realitat aquestes dates, aquesta festa.

Però molt sovint diferenciem dos fets: la part lúdica, de la que té més importància: la festa religiosa. Si donem més protagonisme a la lúdica, la construïm des d'un sense sentit i buida de profunditat en les seves arrels. Si aquesta la fem d'enaltir la festivitat del Sant, farà que la nostra festa no tot sol vagi creixent,

sinó que l'anirem purificant, davant el vertader sentit a ella, per la meitat, l'esforç i l'alegria que Sant Antoni està aquí.

La Nostra Festa és important, però ho serà més quan anirem transmetent als més joves que tot el que fem és per donar gràcies a Déu que ens va donar un home que des de l'austeritat, la fermesa, el silenci, la pregària... ens va donar l'exemple que la felicitat no està en l'exterioritat de les coses sinó en la profunditat del cor i del encontre amb Aquell que vol que siguem feliços: Tenim feina? Molta, tant personal com comunitària.

Visca Sant Antoni

Mossèn Gerard Reverté



SALUTACIÓ DELS MAJORALS 2020

Un any més, estem a les portes de revivre aquest menut milacre que Forcall dedica cada any a Sant Antoni. La festa més esperada per tothom. Per a nosaltres no ha estat, ni serà un any més. La nostra majoria ens ha permès conèixer-vos més profundament; gaudir de les vostres converses; entendre la importància d'aquestes celebracions per a la nostra comunitat; saber que sense cadascuna de les forcallanes i cadascun dels forcallans la Santantonà no seria factible. Aquest any, estem encara més or-

gullosos de la nostra tradició, de les nostres arrels, de la fidelitat –i perquè no dir-ho, la devoció a sant Antoni- que van tenir pares, mares, avis i avantpassats amb cadascun dels actes que conservem i que ens van saber transmetre.

Per això, no podíem deixar passar l'oportunitat d'agrair-vos el vostre recolzament en tots els aspectes festius. Des dels infants més novençans que estiraran l'arbre maio, fins a la persona més major que anirà a missa i la processó del Sant; qui va comprar paperetes del

corder o aquells que s'emocionaran amb les jotes del ball rodat o les melodies de la rondalla; sense oblidar-nos dels balls que esperem que us facen dansar fins a la matinala, així com gaudir de la resta de la programació. Vosaltres sou el cor i la sang de la festa. Ho hem vist en els esdeveniments anteriors, però també volem que durant el cap de

setmana santantonienc cada cor bategue amb força i bombege la sang amb més pressió per aigualir-vos els ulls amb el que us emocine; a més, volem veure-vos amb el millor dels somriures i compartir amb les amistats i els familiars que normalment no ens acompanyen cada moment del cap de setmana.



Hem viscut cada amaniment com una nova oportunitat per conèixer la festa. Amb els grans dubtes de si les decisions eren les correctes, però amb l'enorme il·lusió de renovar el compromís que ens han ensenyat amb tanta estima els nostres familiars, majors, amistats i coneguts.

Agrair-vos enormement la vostra col·laboració. Desitjant-vos que passeu molt bones festes, que les visqueu, gaudiu, sentiu, celebren amb la família i el veïnat per a què l'excel·lent connexió que ens fa sentir la Santantonà perdure molts anys.

Visca Sant Antoni. Visca Forcall

Majoralia 2020



Foto: Miguel Ángel Troncho



Les Pastadores de la Rotlleta

CREMALLER
D'HONOR 2019

GUIÓ DEL VÍDEO DE LA SANTANTONÀ DE FORCALL 1984



Foto: Ramon Manent

La vila de Forcall, a les terres altes de la comarca castellonenca dels Ports creuada pels rius Cantavella i Calders que s'uneixen en el Bergantes.

Els seus carrers ens parlen d'una vella història precedida per l'home prehistòric i continuada pels ibers i els romans en la Moleta dels Frares fins gairebé l'època musulmana.

Sembla que en un lloc proper s'assenta la problemàtica Bisgargis, citada per Ptolomeu.

Forcall pertanygué a l'antic castell de Morella. La seva carta pobla data de 1246, essent la vila més important d'aquesta dependència. Fins i tot, enfrontant-se un dia a la pròpia ciutat amb motiu de la successió de Martí l'Humà al 1411.

També es distingí durant l'època de les fraticides guerres carlistes: El Groc, cap d'una partida guerrillera, és un és un personatge quasi de llegenda per als forcallans.

Els seus carrers són plans i estrets amb cases d'antiga solera exornats els balcons de fusta amb els clàssics ràfecs d'artística construcció.

L'església de l'Assumpció construïda al segle XIX sobre altra anterior hi constitueix el centre de l'espiritualita forcallana.

Heus ací una casa pairal, autèntic palau, on avui s'allotja l'ajuntament de la vila. Fou propietat de la família Miró i després dels Osset al segle XVI. La seua estructura: portes, finestres i golfes porticades amb singulars ràfecs denoten el gust artístic dels seus constructors.

Aquí, al seu davant, es concentra la vida vilatana i també la festera. Aquí es creuen totes les rutes viatgeres que hi traspassen el poble.

La dona forcallana, artesana de centúries, ha merescut el record perenne a la plaça porticada de la vila. Arcs de mig punt amb una bellesa singular exornen des del segle XVI la típica plaça Major.

Forcall està avui de festa, cada any quan el fred de gener arremet a les terres altes dels Ports, el poble es vesteix de festa. Cerimònies solstiscials de l'arbre i el foc es reproduïxen aleshores sota l'advocació de Sant Antoni del porquet.

Estisna, estisna! pegant-li a les tronques per tal de treure les espurnes a l'aire reproduint inconscientment antics ritus agraris. Al caliu d'aquest primer foc, s'inicia la festa a les vuit del matí, mentre la Santantonà –comparsa festivoladona voltes pel poble en un passeig ritual a fi i efecte d'allunyar amb l'esquellot crits i sorolls els mals esperits dels quals es suposa han contaminat la població al llarg de l'any que acaba de morir.

El culte a l'arbre i la vegetació comença a adquirir forma. Les costelles i l'arbre maio els quals romangueren a terra des del segon dia de Nadal prenen activitat. El clot allotjarà ben prompte el pi. És migdia, l'hora fixada per a la cerimònia. La capolla, el cap li és incorporada al maio, l'arbre ja té vida. Comença la "plantà". El maio subjectat per tres llargues cordes s'eleva solemne, majestuós com un deu

de la vegetació al centre de la plaça. Des d'ara tota la festa es farà al seu voltant com a eix de la solemnitat, com un axis mundi, un eix del món el qual congrega al seu entorn tota l'atenció del poble.

La gent, els fidels vilatans, romandran en un silenci religiós durant aquest ritus d'ascensió i alçament de l'arbre. És el misteri de la vida davant de la qual l'home se sorprèn i admira, és eixa zona de penombra en el món sacre i el profà es confonen i belluguen. Un món que per a els uns se'n va, com per a aquestes velles que contemplen un any més la festa. I per als altres naix com per a aquests xiquets els quals van a garantir avui la continuïtat dels ritus.

La festa, com bé hem dit, té un sentit agrari per excel·lència dintre de la qual mereix un lloc preeminent la vegetació representada aquí per l'arbre i la brosta, és a dir, la llenya baixa: bé de ginebre, bé de roure, bé de matissa. Es tallen les branques del major gruix pera formar després amb elles un sostre. El qual constitueix el trespòl de la barraca. Lloc on es desenvolupa el drama de sempre, la lluita entre la vida i la mort. Serà aquella, el recinte uterí, l'ou còsmic, on el mite de la mort i la resurrecció de la vida vegetal i humana rebran l'expressió més plàstica.

Les mans expertes dels forcallans faran el miracle de convertir uns arbres, unes costelles i un maio en l'esperit de la vegetació on sembla mostrar-se una rica hierofania o una manifestació de la divinitat.

El pi del mig, el maio forcallà, erigit rei de la festa té al seu costat l'abrigament dels seus vassalls, les costelles, altres arbres en nombre de sis, les quals s'hi adossen al voltant clavades i encadenades fins cobrir el seu cos nu i impúdic al temps que hi protegeixen amb una estructura cònica el regí simbolisme.

De vell nou, l'experiència forcallana es mostra en aquesta operació tècnica, la qual és fruit de l'aplicació empírica d'unes normes, mai no empreses, sinó més bé transmeses al llarg dels segles

a través d'eixe inconscient col·lectiu el qual segueix essent –sense cap dubte– patrimoni del poble pla i senzill.

I quan les costelles formen ja un cos íntim amb el maio, aleshores caldrà vestir-lo entrellançant la brosta. Vestir el maio té tanmateix un sentit antropomòrfic, la delicadesa amb què ho fan els forcallans sembla tractar-se d'una figura humana i més encara revestida de certa sacralitat. Brosta i més brosta faran el milacre de la barraca. També hi ha que reparar forces i no tot ha d'ésser treball, la tasca exigeix una torrada de carn al braseral de les tronques.

El maio, sempre amb majestuositat, vessant des de la seua privilegiada talaia l'horitzó més enllà de la plaça Major, cantant aleshores, l'exaltació dionisiaca de la vida. El milacre ja hi és, la barraca com una reproducció del món i el maio com eix de l'univers formen el recinte on hi acudirà el poble en un nou naixement, en una nova cosmologia creada per ell mateix.

En caure la nit, Forcall canvia d'imatge. Les botargues –dimonis festivals– volten i volten pel poble donant cops a terra amb fuets, a hores d'ara de paper prem-sat- i faldejant les fadrines. Tot i rememorant antics cultes de fertilitat agrària i humana. Mentrestant, dolçaina i tabalet posen música a l'alegre comparsa conduint uns i altres per la llum que desprenen les seques teies del cremaller.

Les botargues s'entrecreuen amb el públic atavalant a tothom amb els crits de les ronques veus i els esclafits dels fuets o pells. Sant Antoni i Sant Pau lligats per les mans reben tots els cops acompanyats per les cabrioles de la Fillosa. Voltes i més voltes per acabar a la plaça la gent pels que els espetecs dels pells al excitar la fecunditat de la terra recordant-nos els antics lupercs romans.

De la plaça al carrer del poble. Les botargues més eixirides se'n pugen als balcons de les fadrines en un simulacre de rapte amorós. Unit per a aconseguir

l'etern desig i el foc, sempre el foc, present al llarg de la nit.

Ja hi són tots a la barraca. Una porta d'entrada –pot ser la de la mort– i una altra d'eixida –pot ser la del naixement– hi seran transpassades per la comparsa i el veïnat. Mentrestant, es resava un pater dintre del seu recinte. Aquí es troba el centre de la festa. La barraca es transpassada i circumval·lada sovint per les botargues, pels sants i pels espectadors. Els quals, aleshores, es converteixen tanmateix en actors. Tothom participa de la festa.

La filosa sembla que hi va filant el curs del seu desenvolupament. És un personatge transvestit freqüent en les Carnes-toltes espanyoles.

De vell nou, ens trobem a la jovenalla pegant-li a les tronques en una mena de competició ingènua per omplir l'aire d'espurnes que semblen focs artificials.

Les botarguetes preparen el camí per l'endemà que hi serà d'ells. El color dels seus vestits: negres, vermells i verds contrasten de vegades amb els dels majors. La gràcia dels seus moviments dona a la festa eixe toc de participació i colorit.

Els cremallers amb l'ajut de les botargues, com el mític Prometeu, porten el foc a la barraca. La brosta comença a espetegar i ben prompte naix la primera flama vermella i càlida de la màgica nit. El foc, element catàrtic per excel·lència, serveix ara per a la purificació dels forcallans. La barraca, foc uterí, deixa passar al poble pel seu interior en una mena de pas ritual. Una porta és la de la mort, per ella entren les botargues i els Sants. La dolçaina anuncia la mort de Sant Antoni. També la capolla mor. L'altra porta és la del naixement, la de la resurrecció, la de la vida. Ja tot és purificat, consumit. La vegetació ha mort, ha sucumbit a la força ignica de les ardoroses flames. Ja tan sols resta l'esquelet primitiu. **Mes, morir és tornar a naixer.**

El cel fred i blau del Forcall s'ompli de revoltoses espurnes que semblen an-

gelets juganers escapats de la glòria a dalt les espurnes i a la terra els vermells tions plens de càlida companya. A ells, als tions, els dediquen encara avui aquella vella cançó que diu així: "No me l'encendràs el tió, tió, tió; no me l'encendràs el tió per detras"

Malgrat l'esperit destructor del foc, resta en peu l'estructura de la barraca i el maio incòlume. És el triomf de la vegetació sobre el foc, de la vida sobre la mort, de les forces del bé sobre les del mal.

Tot allò que hem vist al Forcall en aquesta màgica Santantonà, és la repetició dels rituals d'any nou, tot es destrueix per a renovar-se. El foc aporta a la població el seu caliu i purificació. Són rictus d'antigues manifestacions de caràcter agrari, que tenen un efecte profilàctic, mes també purificador de la fertilitat animal, vegetal i humana. Són cultes de velles creences cristianitzades als primers segles de l'església i posades sota l'advocació d'un Sant. En aquest cas Sant Antoni abat, de sant Antoni del porquet el qual gaudeix de la devoció dels fidels a les nostres terres des del segle catorzè.

Els matxos porten ara la festa, tots vestits amb vistoses gualdrapes, és el moment de la benedicció. Cada matxo és conduït pel seu cavaller el qual porta una atxa de la confraria s'ha acabat el desenfrenament i és l'hora de manifestar la devoció al Sant. Tot ara és silenci tan sols trencat pel cant bullangós de la dolçaina i el ritme acompassat del tabalet.

Els matxos, exornats amb vistoses gualdrapes van desfilant pels carrers estrets i costeruts de la vila, és la seua festa i la dels animals en general.

En arribar a casa del majoral cal aturar-se una breu estona per a tastar la coqueta beneïda i aleshores fer-la passar per l'assedegada gola dels cavallers amb un glop de conyac si un és home o bé d'anís si es tracta d'una dona. Sembla la rememoració d'antigues ingestions sacramentals, quan, temps era temps, i els deus es convertien el l'esperit del

gra i de la collita. Quan l'home estava íntimament vinculat a la terra i ella i ell formaven com un mateix cos units amb un destí comú.

La coqueta i la rotlleta és l'obra feta amb cel per la dona forcallana. És la llavor realitzada a l'abric de la nit al càlid forn per les dones i familiars dels majors per a repartir en aquest dia a tothom que cavalque en un animal de pota.

El penó del Sant, portat pel majoral de la festa, dóna a la processó el caire religiós que li pertoca. És com una marca triomfal cap a una transcendència, la qual, de vegades, no és massa ben entesa

Tot s'ha acabat. Les tronques es consumeixen lentament i la plaça resta buida. Avui és diumenge, els fidels van a honorar el Sant. La processó amb la imatge d'un Sant Antoni amb la creu de tau i un manoll d'espigues a la mà, l'estendard i les atxes assenyalen el pas de la comitiva, la qual es tancada pel clero local.

Tothom acudeix a l'acte religiós, es tracta d'un passeig ritual i en ell, es dóna la participació corpòria de la comunitat expressada per una marxa semblant a les de l'Antic Testament i de les quals en trobem mostres a la pròpia mitologia grega. Heus ací, reflexades una vegada més, les profundes arrels que imperen en la religiositat popular les quals constitueixen una cristallització lenta de múltiples i arcaïques sedimentacions. Així mateix com d'experiències seculares extraordinàriament dramàtiques. L'inici i el terme de la processó té lloc a l'església, pare espiritual de la comunitat on la dolça campana crida els fidels.

Tothom cap a casa. Ja em acomplit amb el rictus anual. La plaça de vell nou resta tranquil·la. Sant Antoni ditzós, fins a l'any que ve, si Deu vol. No es pot oblidar però assaborir la rica rotlleta, símbol femení de la gastronomia forcallana.

L'antiga Confraria és el lloc on el poble pla es reuneix per a fer aquesta degustació ritual a la qual tothom pot anar-hi

per a que en la festa regne, a més a més d'altres coses l'esperit de compartir.

Si bé, tot el desenvolupament de la festa sembla evidenciar l'existència d'un ritual agrari; aquest caràcter es troba més acusat en l'operació de la llaurà i la sembra, les quals tenen lloc al capvespre i al centre de la plaça major. L'aladre tirat per dos matxos junyits. La sembra d'ametles, confits i pataquetes i l'ulterior pas de la tauladora mostren de debò el caire de rictus de fecunditat de la terra. És la festa de l'aladre tan estesa per tot arreu en temps passats i que avui Forcall conserva com quasi una reliquia mítica producte d'antics cultes a la deessa terra.

Tota la festa com hem dit, té velles arres, el món grec i el romà hi estan presents en quelcom manifestació forcallana. Les funcions del Despullat i les botargues s'equiparen a les dels antic luperus: l'excés, la burla, la inversió social, l'orgia en són la resta de la Saturnalia, però a més a més, la Santantonà és l'últim vestigi etnològic de les populars carnestoltes, les quals començaven precisament el dia de Sant antoni a les nostres terres. Per eixa raó aquí es conserva encara una mostra, reflexada encara en les disfresses, que a la tardor es passegen per la plaça Major de la vila.

Una altra manifestació carnestolenca, quasi universal, és l'aparició del tio de la Figuetà -l'Algui castellà- el qual apareix esporàdicament al Forcall. És una manera d'enganyar a la canalla que de colp i volta trenquen les regles del joc i inverteixen els papers per a enganyar els adults. Són les regles del Carnestoltes, voltes i més voltes, és la llei del món.

La nit, la foscor, el sol es retira pel ponent. Resta el silenci al poble.

El càlid dia festiu es converteix en la freda nit.

La Santantonà de Forcall es mor.

Henri Bouché



MAJORALESSES 2019

És ben sabut que tradicionalment els Majorals de Sant Antoni havien de ser homes casats que, juntament amb les seues dones, s'organitzaven per fer tots els amaniments de la festa de Sant Antoni.

La societat canvia i amb ella, algunes de les tradicions com la nostra. Actualment, i ja des de fa anys, la majoralia està formada per persones forcallanes (homes i dones) que comparteixen l'estima a la nostra festa i el desig a col·laborar amb la seua continuïtat i amb el conjunt del poble.

Un dels canvis més evidents que s'han viscut en els últims temps és el paper de les majoralesses en la festa de Sant Antoni. Fins fa ben poc, aquest paper quedava relegat en un segon pla, un paper secundari que feien les "dones dels majorals", lligat normalment a les tasques de cuina o a altres preparatius secundaris. Actualment el paper d'aquestes dones és igual d'important i visible que el de qualsevol majoral. Les que hem tingut la sort de poder ser majoralesses en els últims anys, hem pogut viure i experimentar l'esclat d'aquest fenomen.

Des de l'experiència podem dir que actualment no existeix cap activitat que uns o altres no puguin fer: des de la cerca i tallada del maio, la matança, els amaniments de la cuina per oferir dinars i sopars, la preparació de la pastà de la rotlleta, la presa de decisions importants... Tot es fa conjuntament. Lluny queden ja aquelles tasques dividides i reservades per a homes o dones.

La participació en les activitats que tradicionalment només hi anaven els homes, ens ha permès viure la totalitat de la festa d'una manera activa i enriquidora. Un exemple d'això és el dia del maio. Per a nosaltres va esdevenir una jornada molt especial, perquè ens va oferir la possibilitat de conèixer aquells racons de la festa reservats als membres de la Santantonà i que, d'una altra manera, no haguérem conegut ni viscut.

És clar que també el paper dels homes ha canviat. De la mateixa manera que les dones entren en els papers destinats a ells, els homes també ho fan en aquells que fa uns anys no hagueren participat: amanir el menjar per als membres de la Santantonà i per als col·laboradors, preparar la pasta de la rotlleta... També els homes s'han posat el davantal!

Tot això no treu la importància que té, per a les majoralesses i per al conjunt de les dones del poble, el dia de la rotlleta. Continua sent aquella festa en què els davantals blancs, planxats i preparats es treuen a lluir, sabent-nos protagonistes d'un dia pensat i fet per a totes nosaltres. La

tradició, seguint els rols més marcats, estipula que són les dones les que s'ajunten per a pastar les pastes, mentre els homes marxen al bosc a tallar la llenya. Però aquesta festa és tan estimada per les dones gràcies al nou significat que ha anat adoptant, totalment allunyat dels rols que ja van quedant fora de joc. I és que la manera de viure aquest dia s'ha de comprendre des de l'experiència d'haver-la viscut. S'entén aquest espai com un lloc de socialització, de trobada, de compartició, d'aprenentatge d'altres dones, en definitiva: de COMPLICITAT. La pastà de la rotlleta ha sigut sempre, doncs, un espai exclusiu de dones (que tan de moda està i tan innovador ens sembla!) que dóna força al teixit comunitari en tots els seus sentits. Filles, nétes, mares i "agueles" es concentren en un dia molt especial on es comparteixen riures, cants, confidències, balls, alegria, cooperació i treball conjunt.

Només ens queda donar les gràcies a totes aquelles dones que ens han precedit, que han lluitat i propiciat canvis, perquè les que arribem ara puguem viure la festa d'aquesta manera, i alhora, encoratjar les que ja estem i les que vindran, perquè encara ens queda molt de recorregut per caminar!

Majoralesses de Sant Antoni 2019

Núria Mestre Borràs

Abi Ripollés Sánchez

Raquel Mas Ramos

Sandra Membrado Ejarque

Ana Vicente Ferrer

A person wearing a white mask with large black eye holes and a red mouth is holding a flaming torch. The background is dark and smoky, suggesting a fire or a night scene. The text "Santantonià" is written in a large, stylized, orange-yellow font across the top of the image.

Santantonià

**FESTA
MEDIÉVAL
DEL FOC
FORCALL
2020**

BÉ D'INTERÈS CULTURAL
FESTA D'INTERÈS TURÍSTIC AUTONÒMIC

www.forcall.es
www.santantonadeforcall.com
www.turismodecastellon.com

17, 18 i 19
de Gener



Castellón
MEDITERRANEO
LA TRADICIÓN EN LA MENTALIDAD CASTELLONESA



© Disseny: Miguel Ángel Troncho · © Foto: Miguel López



CREMALLER D'HONOR 2020



Foto: Julio Uriz

RECORDS D'UN TEMPS DE GAITERO

*En homenatge als qui han fet i fan possible la pervivència
de la gaita i de les nostres melodies*

En ocasió de la concessió del Cremaller d'Honor al grup de gaiters i gaiteres, tabalers i tabaleres de Forcall, han tingut la delicadesa, per mitjà de Ximo Segura, d'invitar al que va ser gaitero de Forcall des de 1982 fins el 1991, a escriure unes ratlles per al programa de sant Antoni sobre el que va ser, ja fa prop de tres dècades, la meva col·laboració amb les festes des d'aquesta perspectiva.

Cal començar donant la més cordial enhorabona i felicitació al grup que ha rebut aquesta distinció. Crec que ben merescuda. I també felicitar a la junta de la Confraria de la Santantonà, als Majorals i a l'Ajuntament per aquesta encertada elecció, perquè com me va dir Manuel Monfort, en aquell moment alcalde de Forcall, quan li vaig dir l'any 1990 que m'ho volia deixar: "però si sense vatros no hi ha festes!". I així és: sense el gaitero i el tabaler, sigui qui sigui el qui toque, a Forcall, no hi ha festes! Per tant, una altra vegada: enhorabona a la colla de gaiteros i tabalers per la distinció ben merescuda. Sense vatros no tindríem festes!

Però anem ja a l'època que jo conec perquè vaig ser un dels que la va viure més en primera persona.

Tot va començar amb motiu del III Centenari de l'arribada de les relíquies de sant Víctor a Forcall, el 1986. Per tal de preparar bé aquell

esdeveniment el 1980 es van impulsar diverses iniciatives: una junta per animar i coordinar projectes, un full: "Tercer Centenario" es titulava, que puntualment cada mes des de l'abril de 1980 fins desembre de 1986 va mantenir informat i il·lustrat a tots els forcallans, tant presents com absents.

Ja en el número 7 d'aquest butlletí, del 15 d'octubre de 1980, s'informa de la reunió de la junta del 17 de setembre en la que es mostra la preocupació per tenir gaiteros. I amb l'impuls de Mn. Santiago Casanova que va explicar el model de l'escola de grallers de Sitges es va començar a fer l'escola de gaiteros, decidida per aquesta junta en la reunió del 25 de gener de 1981.

Recordo que ens trobàvem a Sant Miquel, el que ara són les oficines de l'Ajuntament i en aquell moment era el saló parroquial. Cada dijous a les 22h baixava de Todoella Santiago Armengot per ensenyar-nos a tocar la gaita a 6 o 7 xavals.

La junta del "Tercer Centenario" va comprar unes gaites a Morella i amb elles vam començar a tocar. Recordo la primera melodia: una part de la dansa guerrera de la Todoella, que a Forcall li ficaven lletra: "El monet de capirotos va caçar cinc rabosetes i la més pita de totes se li va escapar, se li va escapar".

L'escola va durar poc. Després tot va ser passar hores a casa assajant i provant. El meu pare va omplir un quarto de la casa del carrer dels Dolors ple de llata perquè poguera tocar sense molestar. I d'aquí i d'allà vaig anar aprenent fins que parlant amb el tio Blaudio Royo "el forner", que era el qui tocava el tabal, abans de les festes patronals de 1981 va voler que anara a casa d'ell per assajar la diana de Forcall i així el dia de la Mare de Déu va ser la meua primera tocata tenint 12 anys d'edat. A les 7 del matí, a la porta de l'Església, amb el tio Blaudio al tabal i després donant la volta pel poble. Cosa que vàrem repetir al dia següent, sant Víctor, a la mateixa hora.

Aquelles festes vaig tenir interès per gravar a Leoncio Piquer, que tocava la gaita venint expressament des de Castelldefels on viu. Totes les festes amb un magnetòfon gran, en aquell temps no teníem mòbils ni els somiàvem, vaig acompanyar a Leoncio i al tio Blaudio per després anar reproduint-lo a casa i així aprendre les melodies de les festes. El mateix que va fer amb mi, cap al 1990, José Vicente Castel que amb motiu de l'aplec de Cinctorres de 1998 va formar una escola de gaiteros i tabalers a aquest poble que es va traslladar a Forcall per la gran quantitat d'alumnat.



Allà al mes d'octubre del 1981, els que havien de ser majors de sant Antoni me van dir si voldria tocar per a aquelles festes, i així vaig començar fins que vaig plegar a les festes patronals de 1991, dos anys abans de ser ordenat sacerdot.

Recordo que vaig passar moltes tardes a casa el tio Blaudio tocant i assajant. No només aquell hivern de 1981, sinó també després. Fins i tot anàvem a la caseta que tenim al pontet de sant Xuxim a passar la tarde i disfrutar de fer música i millorar.

Aquell sant Antoni de 1982 va ser passat per aigua. I alguna cosa, com el ball rodat, no es va poder realitzar però el diumenge a la tarde, per als botets, davall de les xorreres, vam anar pel poble tocant, acompanyats també per Felipe Edo que diversos anys havia tocat la gaita a la festa de sant Antoni. Vull recordar a Miguel Carceller, el "roig de gitana" que crec que també va tocar algun any la gaita. I al tabaler, el tio Miguel de Torreamela. O a Julio Martí i al meu pare, Manuel Cardona, que quan no hi havia gaitero a sant Antoni eixien a tocar les melodies amb el saxo acompanyat amb el tabal.

Ja aquell any, el 1982, el sr. Vicent Fabregat, pare de Mari "la del Mesón", me va portar a la Magdale-

na de Castelló. I allí, amb José Maria Illescas i José Maria Vacas "Chamberga", gaitero i tabaler de l'Ajuntament de la ciutat, vaig començar a aprendre noves formes de la mà de dos mestres d'aquest art.

Vist que la cosa funcionava Mn. Tomàs Pallarés, en aquell moment rector de Forcall me va suggerir la possibilitat d'anar a Sorita a aprendre amb Camilo Ronzano. Pot ser el millor que he sentit: dominava l'instrument, l'afinació, el so, la netedat i brillantor en cada nota... el mestre! I així, molts dissabtes anava amb el mossèn que feia la Missa i jo me trobava amb Camilo que me va ensenyar la perfecció i millora en la música de gaita o dolçaina. Quan ja ell va decidir començar a plegar me va fer anar sempre al seu costat i després substituir-lo. Per això, quan el grup musical valencià "Altall" li va fer l'homenatge a Sorita la penúltima peça va ser la meua amb el tio Blaudio, perquè la darrera va ser la d'ell amb mi.

Després tot va ser tocar i recuperar noves melodies que la gent gran m'anava dient, per exemple Mn. Manuel Viñals o la tia Agustina Querol de casa "Malena" que me va explicar la dansa de les peregrines i que vaig incorporar a la música de les danses. Música que encara avui toquen.

Amb el tio Blaudio no es va complir allò del refrany: “jove i vell mal parell”. Deu anys vam tocar junts a Sant Antoni i a les festes patronals de Forcall. I ampliant-se: la Mata, Portell, Castellfort, Olocau, Mirambel, Cantavieja, el Mas de las Matas, Castellote, Ortells, Villores, Cincorres, Besseit... i més que no recordo.

Però deixeu-me contar dues anècdotes. Sant Antoni de Forcall coincidia sempre amb el de Villores i un any va coincidir també amb el de Cincorres. Normalment, disabte després de la volta dels disfrassos ens venien a buscar els de Villores i allí es feia la Santantonà i la benedicció d'animals. Ens tornaven a Forcall i sopats ràpidament tocàvem el ball rodat. Però l'any que va coincidir també Cincorres ens van venir a buscar dels dos llocs! I després de certa discussió entre els de Villores i Cincorres, contemplada amb admiració pels meus jòvens ulls (tindria uns 14 o 15 anys) van guanyar els de Villores i els altres anys a Cincorres ja ho van posar en altra data.

Segona anècdota. Aquells anys venia molt la televisió. La Santantonà eixia de la Casa Osset que era l'Ajuntament. Començàvem natros a tocar i el despullat amb les botargues i el seguici amb sant Antoni i sant Pau eixien disparats de dins. També aquella vegada. Com sempre. Només que un càmera

es va posar davant la porta i... tots van anar a terra. Càmera, operari, el despullat i dos botargues. Ja ens veus ajudant-los a alçar-se, parar tot i... tornar a començar.

Moltes més ne contaria, en tants anys i tants llocs!

Només ara expressar la meva satisfacció i alegria per la florida de gaiteros i gaiteres, tabalers i tabaleres que tenim a Forcall, com ho he fet altres vegades en aquests programes on he publicat la transcripció de les melodies que vaig tocar aquells anys. Penso moltes vegades com disfrutaria el tio Blaudio, com disfruto jo, de sentir tants tabals i tantes gaites i ben tocats! I encara estaria més content, segur que des del Cel ho està, veient el seu net Pablo Chervet, nebot meu, tocant. I deixeu que també anote el meu goig de vore a la meva parenta Ana Carbó, tocant.

Gaiters i gaiteres, tabalers i tabaleres no ho deixeu! Sempre endavant! Penseu que la festa sense vatros no seria igual. Unes coses es poden fer més o menys, ho poden fer uns o uns altres amb certa facilitat. Tocar la gaita i el tabal, no. Requereix aprendre, estudiar, assajar, afinar, conjuntar, tenir el do... i també xalar! Gràcies per tot el que feu i que per molts anys ho pugueu seguir i natros gaudir! I que les festes de Sant Antoni i les dedicades a la Mare de la Consolació i sant Víctor no perguen mai aquest esplendor!



Foto: Miguel Ángel Troncho

Victor-Manuel Cardona

PROGRAMA DE FESTES EN HONOR A SANT ANTONI ABAT

Forcall, del 17 al 20 de gener de 2020

Dissabte 28 de desembre de 2019

DIA DEL MAIO

Fins fa pocs anys era inamoviblement el 26 de desembre o segon dia de Nadal. Molt a la vora del solstici d'hivern. Es respecta la data sempre que és possible.

07.00h Volta pel poble de l'esquellot portat per dos membres de la Santantonà

08.00h Des de la plaça Major eixida a buscar **el maio**.

17.00h **Entrada del maio i les costelles** a la plaça Major.

24.30h Ball amb l'orquestra **TOP ZERO** al pavelló de festes.

En acabar, discomòbil fins a la matinada.

Dissabte 11 de gener de 2020

DIA DE LA "PASTÀ" DE LA ROTLLETA I "TALLÀ" DE LA LLENYA

15.30h La Santantonà va a casa del primer majoral. Des de la plaça Major eixida als boscos per a **la "tallà"** de la llenya que vestirà la barraca de Sant Antoni. Les pastadores es reuneixen a casa del primer majoral. En prendre la pasta aniran als forns a fer coquetes i rotlletes.

16.00h **"Pastà"** de les rotlletes al forn de la Vila i al forn de pa i pastes M. Carmen. S'elaboraran **rotlletes, coquetes i coquetes de mitja lliura** que es repartiran al llarg dels dies de festa.

21.00h Sopar de germanor per a tots els participants i col·laboradors.

23.00h Festa per a tot el poble amb un duet al pavelló de festes. Entrada gratuïta.

Divendres 17 de gener de 2020

DIA DE LA SANTANTONÀ

00.00 A la plaça Major, encesa de **les tronques** que continuaran enceses els tres dies de festes.

07.00h Volta pel poble de l'esquellot portat per dos membres de la Santantonà vestits de botargues.

07.30h Diana pels gaiters i tabalers.

13.00h Volteig general de campanes anunciant l'inici del **Sant Antoni 2020**.

13.00h Les 12 velles. Ritual de **la "Plantà"** del maio una vegada incorporada la capolleta i clavar les costelles.

Per la vesprada, revestida de la barraca amb ramatge verd.

Antigament tots els masovers contribuïen amb dues càrregues de llenya verda.

19.00h Visita guiada: **"Sant Antoni a Forcall"**.

20.00h A la sala d'actes de l'Ajuntament, nomenament dels **Gaiters i Tabalers com a Cremallers d'Honor 2020** i lliurament dels premis del **concurs de Fotografia Sant Antoni 2019**.

21.30h (*) Eixida de la desfilada de la **Santantonà**, des del Groc per recórrer els principals carrers del poble.

23.00h (*) A la plaça Major, finalitzada la representació parateatral, **encesa i "cremà"** de la barraca pel **"Cremaller d'Honor"** i els **"cremallers"**. Exaltació del foc.

Els Sants -lligats i obligats per les botargues són introduïts a la barraca en flames on són cremats. En tocar **"La mort de Sant Antoni"** el despullat, la filloseta i les botargues donen voltes a la barraca disparant coets borratxos.

23.30h (*) Processó dels matxos pel poble. Eixida dels animals de la plaça Major. A la porta de l'Església benedicció dels animals pel mossèn de la parròquia. En donar dos voltes per la barraca en brases, lliurament de la coqueta de mitja lliura als cavallers, ramalers i als que han portat un animal a beneir a casa del primer majoral.

01.30h Actuació de l'orquestra **THE LUXE** i discomòbil al pavelló de festes.

Dissabte 18 de gener de 2020

DIA DE SANT ANTONI

08.00h Toc d'oració i volteig general de campanes.

10.00h Diana pels gaiters i tabalers.

11.00h Missa baturra amb la rondalla **Aires del Javalambre** solemne en honor de Sant Antoni Abat.

A continuació, processó general recorrent els principals carrers de la població.

En acabar la processó es convida als assistents a coquetes i rotlletes amb anís i moscatell.

12.30h Cercavila amb **"grupets"** que recorrerà els principals carrers del poble acompanyats pels gaiters i tabalers i la rondalla **Aires del Javalambre**.

17.00h **"Llaurà"** i sembra per la plaça Major.



Simulació que recorda una cerimònia màgica ancestral per aconseguir bones collites, avui dels solcs surten llepolies pels menuts.

Desfilada de disfresses de Carnestoltes que, anticipant-se a tots a Forcall se celebra coincidint amb la festa de Sant Antoni.

19.00h Vida del Sant

22.30h Tradicional Ball Rodat a la plaça Major.

24.00h Actuació de l'orquestra **SUPERMAGIC** i discomòbil. Entrada gratuïta.

Diumenge 19 de gener de 2020

DIA DELS BOTETS

13.00h Rostida de xulles a la Plaça Major.

Venda de tiquets per adquirir les xulles.

Els Majorals proporcionen a tots els participants pa, vi, olives i allioli.

16.00h Els Botets. Volta per la vila dels components de la Santantonà. Jocs infantils: curses, *"trencà"* d'olles i saltar els botets -botos de vi unflats- a la plaça Major.



Dilluns 20 de gener de 2020

DIA DELS CONFRARES DIFUNTS

10.00h Missa solemne en sufragi dels Confreres de Sant Antoni difunts. Al final, tria i nomenament dels Majorals de l'any 2021.

(*) L'horari és orientatiu. Pot variar lleugerament en funció del desenvolupament de l'acte.

BASES DEL CONCURS DE FOTOGRAFIA Sant Antoni 2020 – Forcall

1.- PARTICIPACIÓ

Poden participar en el **“Concurs de Fotografia Sant Antoni 2020”** tots els fotògrafs afeccionats o professionals interessats en el tema.

2.-TEMÀTICA

La temàtica està al voltant de la festa de **Sant Antoni de Forcall**.

Les fotos poden ser de qualsevol dels actes que integren dita festa. És requisit imprescindible que la fotografia sigui de la Festa de Sant Antoni del municipi de Forcall.

3.- PRESENTACIÓ

- Les obres han d'estar presentades en dimensions 20 x 30 cm i acompanyades per un CD en format JPEG amb una resolució mínima de 150 ppp (697 x 973 píxels) o de 300 ppp (3008 x 2000 píxels). No han d'estar en cap tipus de suport, sols la fotografia. Cada participant pot presentar un màxim de tres fotografies.

- Els CD aniran identificats amb un pseudònim i títol, i en un sobre tancat: nom i cognoms, adreça i telèfon i correu electrònic de contacte.

- Els treballs presentats no poden haver estat presentats en altres concursos.

- L'A. C. Confraria de la Santantonà de la Vila de Forcall es reserva el dret a utilitzar i reproduir l'obra en catàleg, audiovisual o en els suports que consideri oportuns, respectant sempre l'autoria de l'obra.

- L'A. C. Confraria de la Santantonà de la Vila de Forcall declina qualsevol responsabilitat respecte a l'autenticitat de les dades facilitades pels participants.

4.-ENVIAMENT

Les obres poden ser presentades en persona a l'Ajuntament de Forcall o bé enviades a:

“Concurs de Fotografia Sant Antoni 2018 - Ajuntament de Forcall”

Plaça Sant Miquel, 6 12310 - Forcall.

5.- CALENDARI

El període de recepció dels treballs serà fins a les 15 hores de divendres 3 d'abril de 2020.

El jurat es reunirà per a valorar les obres i seleccionarà les tres obres premiades.

El veredictes es farà públic en el taulell d'anuncis de l'Ajuntament de Forcall i en la pàgina web <http://www.santantonadeforcall.com>, els dies posteriors a la Setmana Santa 2020.

6.-PREMIS

Seràn en metàl·lic:

1r premi: 300 €

2n premi: 200 €

3r premi: 100 €.

Cada participant només opta a un premi.

7.-FOTOGRAFIES ANTIGUES DE LA FESTA (Fora del concurs)

Amb la intenció de reunir imatges antigues de la festa, des de la A. C. Confraria de la Santantonà de la Vila de Forcall animem a forcallanes i forcallans a prestar-nos fotografies de la festa de Sant Antoni del segle XX. La Confraria de la Santantonà les digitalitzaria, les catalogaria i les tornaria als propietaris.

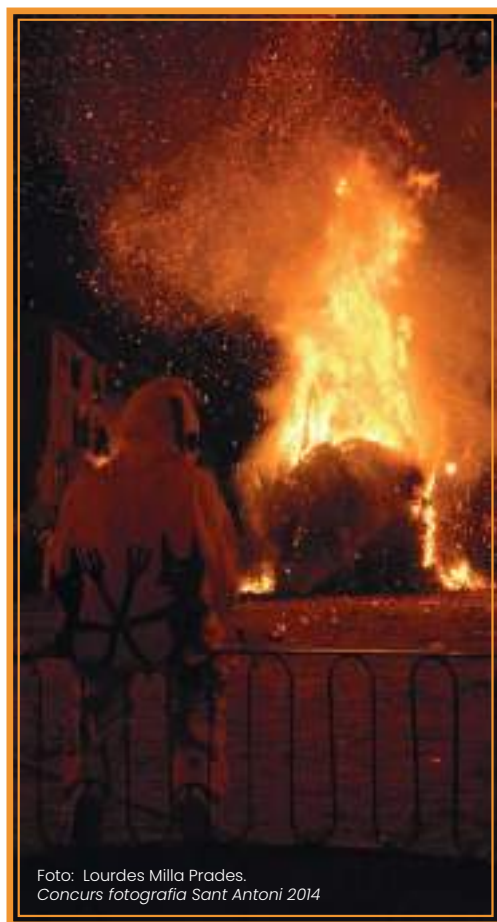


Foto: Lourdes Milla Prades.
Concurs fotografia Sant Antoni 2014





Vida del Sant 2020

Director: Víctor Artola Omedes

Presentador: Rafael Carbó Sos

Intèrprets:

Sant Antoni: Pablo Chervet Royo

Morondo: Mario Milian Carceller

Luzbel: Víctor Artola Omedes

Pecado: David Altaba Prades

Astúcia: Víctor Viñals Cámara

Dimoni 1: Ferran Sancho Egea

Dimoni 2: Ivan Guardiola Valles

Dimoni 3: Aritz Sánchez Gil

Àngel: Marta Viñals Cámara

Tabalers i Gaiters de Forcall



Programa de Sant Antoni 2020: La Santantonà, festa medieval del foc.

Edita: Ajuntament de Forcall.

Disseny i maquetació: Miguel Ángel Troncho

ISSN: 2386-6845

Forcallans que fan possible la continuïtat d'una tradició:

MAJORALS DE SANT ANTONI 2020

Antoni Mestre Querol

Lupe Sorribes Ortí

Francisco Monfort Guarch

Amparo Tomàs Céspedes

Álvaro Serrano Germes

Mar Pardo Ventura

Joaquim Segura Ferrer

AJUNTAMENT DE FORCALL

SANTANTONÀ

TABALERS I GAITERS DE FORCALL

A. C. CONFRARIA DE LA SANTANTONÀ DE LA VILA DE FORCALL



**AJUNTAMENT
DE FORCALL**



GENERALITAT
VALENCIANA



COMUNITAT
VALENCIANA



DIPUTACIÓ
D
CASTELLÓ



FORA BUSINESS PROYECTO NACIONAL DEL FORNADO

Sant Antoni

FORCALL



Festa: Concurs de Fotografia de Sant Antoni 2019
Autor: **Manuel Catalan**